ПОЛТАВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Кафедра нормальної і патологічної анатомії та фізіології тварин

ЗАТВЕРДЖЕНО КАФЕДРОЮ
Завідувач кафедри

Ганна ОМЕЛЬЧЕНКО
(протокол "01" вересня 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
(обов'язкова навчальна дисципліна)

Патологічна фізіологія

освітньо-професійна програма Ветеринарна медицина

спеціальність 211 Ветеринарна медицина

галузь знань 21 Ветеринарія

рівень вищої освіти другий (магістерський)

факультет ветеринарної медицини

Полтава
2025/2026 н. р.

Робоча програма навчальної дисципліни Патологічна фізіологія для здобувачів вищої освіти за освітньо-професійною програмою Ветеринарна медицина спеціальності 211 Ветеринарна медицина

Мова викладання: державна

Розробник: Авраменко Наталія, доцент кафедри нормальної і патологічної анатомії та фізіології тварин, кандидат ветеринарних наук, доцент

« 01 » вересня 2025 року _____ (Наталія АВРАМЕНКО)

Погоджено гарантом освітньої програми Ветеринарна медицина

«01» вересня 2025 року _____ (Борис КИРИЧКО)

Схвалено радою з якості вищої освіти
спеціальності «Ветеринарна медицина»
протокол "01" вересня 2025 року №1

Голова ради з якості
вищої освіти спеціальності _____ (Надія ДМИТРЕНКО)

© ПДАУ, 2025 рік

1. Опис навчальної дисципліни

Елементи характеристики	Денна форма навчання
Загальна кількість годин	210
Кількість кредитів	7
Місце в індивідуальному навчальному плані здобувача вищої освіти	обов'язкова
Рік навчання (шифр курс)	3 курс навчання *211ВМ мд 2023*
Семестр	5, 6
Лекції (годин)	16/20
Лабораторні заняття (годин)	28/38
Самостійна робота (годин)	46/62
Форма семестрового контролю	залік / іспит

2. Мета вивчення навчальної дисципліни

Мета вивчення навчальної дисципліни: формування у студентів здатності трактувати основні поняття загальної нозології, розуміти причини, механізми розвитку та прояви типових патологічних процесів та найбільш поширених захворювань свійських тварин, аналізувати, робити висновки щодо причин і механізмів функціональних, метаболічних, структурних порушень органів та систем організму при захворюваннях; забезпечити фундаментальну підготовку та набуття практичних навичок для наступної професійної діяльності фахівця ветеринарної медицини.

3. Передумови для вивчення навчальної дисципліни

Дисциплінами, які передують вивченню патологічної фізіології є: Фізіологія тварин, Анатомія свійських тварин, Цитологія, гістологія та ембріологія.

4. Компетентності:

Загальні:

ЗК 1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.
ЗК 2. Здатність до пошуку, оброблення інформації з різних джерел.
ЗК 3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ЗК 4. Знання та розуміння предметної галузі та професії.
ЗК 9. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами інших галузей знань/видів економічної діяльності).
ЗК 13. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

Фахові:

ФК 1. Здатність встановлювати особливості будови і функціонування клітин, тканин, органів, їх систем та апаратів організму тварин різних класів і видів – ссавців, птахів, комах (бджіл), риб та інших хребетних.
ФК 4. Здатність проводити клінічні дослідження з метою формулювання висновків щодо стану тварин чи встановлення діагнозу.

5. Програмні результати навчання:

ПРН 1. Знати і грамотно використовувати термінологію ветеринарної медицини.
ПРН 2. Визначати суть фізико-хімічних і біологічних процесів, які відбуваються в організмі тварин у нормі та за патології.
ПРН 22. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати, володіти системою рухових умінь і навичок.
ПРН 23. Володіти навичками самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.

Співвідношення програмних результатів навчання із очікуваними результатами навчання

Програмний результат навчання ***(визначений освітньою програмою)***	**Очікувані результати навчання навчальної дисципліни**
ПРН 1. Знати і грамотно використовувати термінологію ветеринарної медицини.	знати основні поняття спеціальної міжнародної термінології
ПРН 2. Визначати суть фізико-хімічних і біологічних процесів, які відбуваються в організмі тварин у нормі та за патології	знати загально-біологічне значення типових патологічних процесів, їх роль у патології
	знати загальні закономірності, що лежать в основі патологічних процесів
ПРН 22. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати, володіти системою рухових умінь і навичок.	вміти проводити патофізіологічні експериментальні дослідження з питань порушення окремих органів і систем організму.
ПРН 24. Володіти навичками самостійної роботи, гнучкого мислення, відкритості до нових знань.	знати основні типові патологічні процеси, їх етіологію, механізми розвитку та закінчення
	вміти проводити моделювання патофізіологічних процесів, їх аналізувати та робити висновки.

6. Методи навчання і викладання

наочні методи: 1) ілюстрування, 2) демонстрування, 3) спостереження;

практичні методи: 3) лабораторні роботи, 5) робота з навчально-методичноюлітературою: конспектування, тезування, анотування.

комп'ютерні і мультимедійні методи: 1) використання мультимедійних презентацій;

7. Програма навчальної дисципліни.

Тема 1. Характеристика основних понять патологічної фізіології.

Предмет, завдання та методи патофізіології. Поняття про здоров'я та хворобу, патологічний процес, патологічний стан та патологічну реакцію. Форми перебігу і періоди розвитку хвороби. Поняття про загальну етіологію та загальний патогенез.

Тема 2. Патогенна дія факторів зовнішнього середовища.

Патогенна дія фізичних факторів. Патогенна дія хімічних факторів. Патогенна дія біологічних факторів. Роль спадковості, конституції і віку в патології.

Тема 2. Резистентність.

Поняття про реактивність і резистентність. Неспецифічна та специфічна резистентність.

Тема 3. Алергія. Ушкодження клітини.

Загальна характеристика алергії. Сутність алергійних реакцій I типу. Сутність алергійних реакцій II типу. Сутність алергійних реакцій III типу. Сутність алергійних реакцій IV типу. Псевдоалергійні реакції. Класифікація ушкодження клітин. Дистрофія. Механізми загибелі клітини. Патологія клітинних органел.

Тема 4. Запалення.

Поняття про запалення, його етіологія. Альтеративна, ексудативна та проліферативна стадії запалення. Класифікація типів запалення.

Тема 5. Лихоманка.

Поняття про лихоманку і пірогени. Будова центра терморегуляції. Стадії лихоманки. Біологічне значення лихоманки.

Тема 6. Порушення тканинного росту.

Основні типи змін тканинного росту. Пухлинний процес. Стадії пухлинного росту. Вплив пухлин на організм. Гістологічні типи пухлин. Особливості пухлинного процесу у різних видів тварин.

Тема 7. Голодування.

Основні порушення енергетичного обміну. Голодування, його види. Функціональні та морфологічні порушення в органах при голодуванні.

Тема 8. Порушення обміну речовин.

Порушення мінерального та вітамінного обміну. Порушення вуглеводного, ліпідного, білкового обміну. Порушення кислотно-основного стану. Порушення обміну води.

Тема 9. Гіпоксія.

Гіпоксія. Види гіпоксій. Основні захисно-пристосувальні (адаптивні) реакції при гіпоксії. Основні метаболічні розлади при гіпоксії. Стійкість різних видів тканин до гіпоксії.

Тема 10. Патофізіологія крові, периферичного кровообігу і мікроциркуляції.

Загальна характеристика та види порушень загального об'єму крові. Крововтрата. Переливання крові. Характеристика змін кількісного і якісного складу еритроцитів. Анемії. Зміни кількісного і якісного складу лейкоцитів. Лейкоз. Основні форми місцевих розладів кровообігу. Недостатність лімфообігу, її основні форми.

Тема 11. Патофізіологія системного кровообігу.

Недостатність кровообігу. Недостатність серця. Серцеві аритмії.

Тема 12. Патофізіологія печінки.

Недостатність печінки. Порушення обміну речовин при недостатності печінки. Порушення захисної, гемодинамічної, екскреторної функції печінки. Жовтяниця.

Тема 13. Патофізіологія органів травлення.

Розлад травлення у ротовій порожнині, стравоході, передшлунках жуйних тварин, однокамерному шлунку і сичузі, кишечнику.

Тема 14. Патофізіологія нирок.

Порушення функції нирок. Порушення екскреторної та інкреторної функції нирок. Кількісні і якісні зміни сечі. Гостра та хронічна ниркова недостатність.

Тема 15. Патофізіологія системи органів дихання.

Види недостатності дихання. Патологічні стани при захворюваннях легень.

Тема 16. Патофізіологія ендокринної та нервової системи. Патофізіологія системи розмноження і лактації.

Види гормонів та їх дія на організм. Патофізіологія центральних ЗВС. Патофізіологія периферичних ЗВС. Місцеві гормоноподібні речовини. Функції нервової системи. Інсульт. Патологічні стани нервової тканини. Призначення системи розмноження у тварин. Неплідність: визначення, спадково зумовлений або природжений стерилітет, набутий абсолютний стерилітет, набутий відносний стерилітет. Основні шляхи порушення функції системи розмноження у самців. Інтрагенітальні порушення запліднення. Доекстрагенітальні порушення запліднювальної здатності самців. Порушення вагітності, родової діяльності та післяродового періоду

Структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин			
	денна форма *211ВМ мд 2023*			
	усього	у тому числі		
		л	лаб.	с. р.
Тема 1. Характеристика основних понять патологічної фізіології. Патогенна дія факторів зовнішнього середовища.	14	2	8	4
Тема 2. Резистентність.	10	2	2	6
Тема 3. Алергія. Ушкодження клітини.	12	2	4	6
Тема 4. Запалення.	10	2	2	6
Тема 5. Лихоманка.	10	2	2	6
Тема 6. Порушення тканинного росту.	10	2	2	6
Тема 7. Голодування.	10	2	2	6
Тема 8. Порушення обміну речовин.	14	2	6	6
ЗАЛІК				
Усього годин за І семестр	**90**	**16**	**28**	**46**
Тема 9. Гіпоксія.	12	2	2	8
Тема 10. Патофізіологія крові, периферичного кровообігу і мікроциркуляції.	16	2	6	8
Тема 11. Патофізіологія системного кровообігу.	16	2	6	8
Тема 12. Патофізіологія печінки.	14	2	4	8
Тема 13. Патофізіологія органів травлення.	16	2	6	8
Тема 14. Патофізіологія нирок.	14	2	4	8
Тема 15. Патофізіологія системи органів дихання.	16	2	6	8
Тема 16. Патофізіологія ендокринної та нервової системи. Патофізіологія системи розмноження і лактації	16	4	4	8
ЕКЗАМЕН				
Усього годин за ІІ семестр	**120**	**18**	**38**	**64**
Разом	**210**	**34**	**66**	**110**

8. Теми лабораторних занять

Назви теми	Кількість годин

	денна форма, *211ВМ_мд_2023*
І семестр	
Тема 1. Характеристика основних понять патологічної фізіології.	2
Тема 2. Патогенна дія фізичних факторів зовнішнього середовища.	2
Тема 3. Патогенна дія хімічних факторів зовнішнього середовища.	2
Тема 4. Патогенна дія біологічних факторів зовнішнього середовища. Роль спадковості, конституції і віку в патології.	2
Тема 5. Резистентність.	2
Тема 6. Алергія.	2
Тема 7. Ушкодження клітини.	2
Тема 8. Етіологія та стадії запалення. Класифікація типів запалення	2
Тема 9. Лихоманка.	2
Тема 10. Порушення тканинного росту.	2
Тема 11. Голодування. Порушення обміну енергії в організмі. Функціональні та морфологічні порушення при голодуванні.	2
Тема 12. Порушення мінерального та вітамінного обміну.	2
Тема 13. Порушення вуглеводного, ліпідного, білкового обміну.	2
Тема 14. Порушення кислотно-основного стану та обміну води.	2
Разом за І семестр	**28**
ІІ семестр	
Тема 15. Гіпоксія.	2
Тема 16. Патофізіологія системи крові.	2
Тема 17. Патофізіологія периферичного кровообігу.	2
Тема 18. Патофізіологія мікроциркуляції крові.	2
Тема 19. Патофізіологія системного кровообігу.	4
Тема 20. Серцеві аритмії.	2
Тема 21. Патофізіологія печінки.	2
Тема 22. Порушення екскреторної функції печінки. Жовтяниця.	2
Тема 23. Патофізіологія системи органів травлення.	6
Тема 24. Патофізіологія нирок. Порушення екскреторної функції	2
Тема 25. Патофізіологія нирок. Порушення інкреторної функції.	2
Тема 26. Патофізіологія органів дихання.	4
Тема 27. Патологічні стани при захворюваннях легень.	2
Тема 28. Патофізіологія ендокринних залоз та нервової системи.	2
Тема 29. Патофізіологія системи розмноження і лактації	2
Разом за ІІ семестр	**38**
Усього	**66**

9. Теми самостійної роботи

Назвп тем	Кількість годин

	денна форма *211ВМ_мд_2023*
Тема 1. Характеристика основних понять патологічної фізіології. Патогенна дія факторів зовнішнього середовища.	4
Тема 2. Резистентність.	6
Тема 3. Алергія. Ушкодження клітини.	6
Тема 4. Запалення.	6
Тема 5. Лихоманка.	6
Тема 6. Порушення тканинного росту.	6
Тема 7. Голодування.	6
Тема 8. Порушення обміну речовин.	6
Усього годин за І семестр	**46**
Тема 9. Гіпоксія.	8
Тема 10. Патофізіологія крові, периферичного кровообігу і мікроциркуляції.	8
Тема 11. Патофізіологія системного кровообігу.	8
Тема 12. Патофізіологія печінки.	8
Тема 13. Патофізіологія органів травлення.	8
Тема 14. Патофізіологія нирок.	8
Тема 15. Патофізіологія системи органів дихання.	8
Тема 16. Патофізіологія ендокринної та нервової системи. Патофізіологія системи розмноження і лактації	8
Усього годин за ІІ семестр	**64**
Разом	**110**

10. Індивідуальні завдання.

Індивідуальна робота здобувача вищої освіти навчальним планом не передбачена.

11. Оцінювання результатів навчання

Програмні результати навчання	**Форми контролю програмних результатів навчання**
ПРН 1. Знати і грамотно використовувати термінологію ветеринарної медицини.	*Поточний контроль:* усне опитування, обговорення теоретичних питань, доповіді, виконання завдань самостійної роботи. *Семестровий контроль:* Залік. Екзамен.
ПРН 2. Визначати суть фізико-хімічних і біологічних процесів, які відбуваються в організмі тварин у нормі та за патології	*Поточний контроль:*усне опитування, обговорення теоретичних питань, доповіді, виконання завдань самостійної роботи. *Семестровий контроль:*Залік. Екзамен.
ПРН 22. Застосовувати набуті теоретичні знання для розв'язання практичних завдань та змістовно інтерпретувати отримані результати, володіти системою рухових умінь і навичок.	*Поточний контроль:*усне опитування, обговорення теоретичних питань, доповіді, виконання завдань самостійної роботи. *Семестровий контроль:*Залік. Екзамен.
ПРН 23. Володіти навичками самостійної роботи, гнучкого мислення,	*Поточний контроль:* усне опитування, обговорення теоретичних питань, доповіді,

відкритості до нових знань.	виконання завдань самостійної роботи. *Семестровий контроль:*Залік. Екзамен.

Критерієм успішного навчання є досягнення здобувачем вищої освіти мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним результатом навчання. Одним із обов'язкових елементів освітнього процесу є систематичний поточний контроль і підсумкова оцінка рівня досягнення результатів навчання.

Схема нарахування балів з навчальної дисципліни

Назва теми /Форма семестрового контролю	Форми контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти				Разом
	Виконання лабораторних завдань	опитування	Виконання контрольної роботи	Виконання самостійної роботи (презентація)	
Тема 1. Характеристика основних понять патологічної фізіології. Патогенна дія факторів зовнішнього середовища.	1,0 1,0 1,0 1,0 1,0	5	10	5	25
Тема 2. Резистентність.	1,0 1,0	5	10	5	24
Тема 3. Алергія. Ушкодження клітини.	1,0 1,0				
Тема 4. Запалення.	1,0 1,0	5	10	5	24
Тема 5. Лихоманка.	1,0 1,0				
Тема 6. Порушення тканинного росту.	1,0 1,0	5	10	5	27
Тема 7. Голодування.	1,0 1,0				
Тема 8. Порушення обміну речовин.	1,0 1,0 1,0				
ЗАЛІК					
Разом за І семестр	**20**	**20**	**40**	**20**	**100**
Тема 9. Гіпоксія.	1,0	5	10	5	39
Тема 10. Патофізіологія крові, периферичного кровообігу і мікроциркуляції.	1,0 1,0	5	10		
Тема 11. Патофізіологія системного кровообігу.	1,0				
Тема 12. Патофізіологія печінки.	1,0	5	10	5	41
Тема 13. Патофізіологія органів травлення.	1,0				
Тема 14. Патофізіологія нирок.	1,0				

Тема 15. Патофізіологія системи органів дихання.	1,0	5	10		
Тема 16. Патофізіологія ендокринної та нервової системи.	1,0				
Патофізіологія системи розмноження і лактації	1,0				
ЕКЗАМЕН					20
Разом II семестр	**10,0**	**20**	**40**	**10**	**80**

Формами поточного контролю знань здобувачів вищої освіти є:

1. Виконання завдань лабораторних занять (0-1,0 бали).
2. Поточний контроль: усний контроль відповідно теми заняття (у вигляді опитування (0-5 балів), контрольна робота (0-10 балів).
3. Самостійна робота (доповіді з презентаціями, 0-5 балів).

Форма семестрового контролю знань здобувачів вищої освіти згідно з робочим та навчальним планом є:

1. Залік.
2. Екзамен (екзаменаційні білети, 0-20 балів).

Форми, шкала та критерії оцінювання результатів навчання при проведенні поточного контролю успішності здобувачів вищої освіти:

Поточний контроль:

Шкала та критерії оцінювання виконання завдань лабораторної роботи (0-1,0):

Кількість балів	Критерії оцінювання
1,0 (максимальна)	Обгрунтування рівня формування компетентностей і досягнення програмних результатів навчання: виконання завдань лабораторної роботи
0 (мінімальна)	не виконання завдань лабораторної роботи, що не дає можливість оцінити формування компетентностей і досягнення програмних результатів.

Шкала та критерії оцінювання теоретичних питань (усне опитування) 0-5:

Кількість балів	Критерії оцінювання
5 (максимальна)	Обгрунтування рівня формування компетентностей і досягнення програмних результатів навчання: здобувач вищої освіти дав повну відповідь на поставлені питання, вміє диференціювати знання, повно аналізувати і оцінювати факти, прогнозувати очікувані результати від прийнятих рішень
4	здобувач вищої світи дав відповідь на всі питання, але ним допущені окремі неточності
3	здобувач вищої освіти дав неповні відповіді на поставлені питання, недостатньо проаналізував і оцінив факти або події
2	дані неправильні відповіді на поставлені питання, але здобувач вищої освіти володіє основними термінами і

	визначеннями з теми
1	дані неправильні відповіді на поставлені питання, здобувач вищої освіти не володіє основними термінами і визначеннями з теми
0 (мінімальна)	відповіді відсутні, що не дає можливість оцінити формування компетентностей і досягнення програмних результатів.

Шкала та критерії оцінювання виконання контрольної роботи (1-10):

Кількість балів	**Критерії оцінювання**
10 (максимальна)	Обгрунтування рівня формування компетентностей і досягнення програмних результатів навчання: 75-100% правильних відповідей
8	50-74% правильних відповідей
6	25-49% правильних відповідей
4	10-24% правильних відповідей
2	менше 10% правильних відповідей.
0 (мінімальна)	0% правильних відповідей, що не дає можливість оцінити формування компетентностей і досягнення програмних результатів.

Шкала та критерії оцінювання виконання самостійної роботи (0-5):

Кількість балів	**Критерії оцінювання**
5 (максимальна)	Обгрунтування рівня формування компетентностей і досягнення програмних результатів навчання: здобувач представляє самостійно підготовлену презентацію, чітко і лаконічно формулює доповідь
3	здобувач представляє самостійно підготовлену презентацію, є незначні неточності у викладенні інформації
2	здобувач представляє презентацію та доповідь з неточностями у викладенні інформації
0 (мінімальна)	доповідь відсутня, що не дає можливість оцінити формування компетентностей і досягнення програмних результатів.

Шкала та критерії оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти *(форма семестрового контролю – екзамен)*

Вид завдання	Бали	Критерії оцінювання
для 1-4-го теоретичного питання	0	відсутність відповіді на теоретичне питання, що не дає змоги оцінити досягнення результатів навчання здобувача вищої освіти
	1	здобувач вищої освіти володіє теоретичним матеріалом дещо вищим за початковий
	2-3	здобувач вищої освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, з допомогою викладача може виправляти помилки серед яких є суттєві
	4	здобувач вищої освіти узагальнює отримані знання, розкриває

		зміст питань екзаменаційного білету з деякими недоліками, які з допомогою викладача аналізує та швидко виправляє
	5	теоретичне питання розкрито повністю, що свідчить про опанування програмних результатів навчання здобувачем вищої освіти

Екзамен складається з 4-х теоретичних питань. Максимальна кількість балів за екзамен – 20.

12. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачено під час реалізації навчальної дисципліни

Засоби навчання: історії перебігу внутрішніх незаразних та інфекційних хвороб у різних видів тварин, термостат, термометр, секундомір, мікроскоп, предметні і покривні скельця, гістологічні препарати патологічних тканин, ваги для зважування, апарат Комовського, гемометр Салі.

Перелік інструментів, обладнання та програмного забезпечення необхідного для вивчення навчальної дисципліни, забезпечує навчальна лабораторія нормальної і патологічної фізіології кафедри нормальної і патологічної анатомії та фізіології тварин.

13. Політика навчальної дисципліни

- **щодо термінів виконання та перескладання**

Викладання навчальної дисципліни «Патологічна фізіологія» здійснюється відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу в Полтавському державному аграрному університеті». Навчальна дисципліна "Патологічна фізіологія" спеціальності 211 "Ветеринарна медицина" вивчається у п’ятому та шостому семестрах третього року навчання.

Дисципліна включає лекції та лабораторні заняття. Під час читання лекції доцент науково обґрунтовує, послідовно і систематизовано викладає певні наукові проблеми теми навчального предмету, ілюструє за необхідністю наочно. Лекція завжди слугує підґрунтям для поглиблення і систематизації знань, які набуваються в процесі навчальної роботи. На лабораторному занятті викладач організовує детальний розгляд теоретичних питань теми і формує їх бачення щодо практичного застосування у майбутній фаховій науковій діяльності. Для проведення лабораторних занять колективом кафедри створено методичні розробки для викладачів і методичні вказівки для здобувачів наукового ступеня бакалавра щодо підготовки і роботи на занятті.

Самостійна позааудиторна робота при вивченні навчальної дисципліни «Патологічна фізіологія» полягає у підготовці до аудиторних занять, що є основним способом оволодіння навчальним матеріалом. Засвоєння тем контролюється на лабораторних заняттях відповідно до конкретних цілей шляхом усного опитування на основі вирішення конкретних прикладних задач.
Під час перебування на кафедрі здобувачі повинні:

- дотримуватись правил внутрішнього розпорядку, протипожежної безпеки та техніки безпеки;
- дотримуватись ділового стилю одягу спеціаліста-професіонала, предмети одягу повинні бути чистими та випрасуваними;

- підтримувати порядок в аудиторіях та навчальних приміщеннях;
- дбайливо та охайно ставитись до майна (меблів, обладнання, технічного оснащення);
- не виносити без дозволу речі та обладнання з навчальних кімнат кафедри, а в разі умисного пошкодження – компенсувати їх вартість в порядку, визначеному чинним законодавством;
- не допускати протиправних дій, аморальних вчинків.

Здобувачу забороняється:

- порушувати графік навчального процесу і допускати невиконання навчального плану та індивідуального навчального плану без поважних причин;
- запізнюватися та пропускати заняття без поважних причин.
- протягом заняття виходити з аудиторії без дозволу викладача;
- користуватись під час занять мобільним телефоном і іншими засобами зв'язку та отримання інформації без дозволу викладача;
- займатись сторонньою діяльністю, відволікати інших здобувачів та заважати викладачу;
- використовувати медичну форму та окремі її елементи, що не відповідають санітарно-гігієнічним вимогам;
- вручати викладачам будь-які матеріальні цінності за виконання або невиконання ними певних дій стосовно здобувача з використанням своєї посади;
- у приміщеннях корпусу і прилеглій території заборонено палити;
- вчиняти аморальні дії, які принижують людську гідність, вживати ненормативну лексику;
- вчиняти протиправні дії та здійснювати будь-які дії, що можуть створити умови, небезпечні для здоров'я та/або життя оточуючих.
- **щодо академічної доброчесності:**

Запобігання та виявлення академічного плагіату в Полтавському державному аграрному університеті проводиться згідно з Положенням https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/5555/polozhennyaprozapobigannyagotovonasayt.pdf

Здобувач повинен уникати будь-яких порушень академічної доброчесності. Дотримання академічної доброчесності здобувачем передбачає:

- самостійне виконання навчальних завдань, завдань поточного та підсумкового контролю результатів навчання;
- посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей;
- дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права;
- надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Порушенням академічної доброчесності вважається:

- академічний плагіат – оприлюднення (частково або повністю) наукових (творчих) результатів, отриманих іншими особами, як результатів власного

дослідження (творчості) та/або відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства;

- самоплагіат – оприлюднення (частково або повністю) власних раніше публікованих наукових результатів як нових наукових результатів;
- фабрикація – вигадування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі або наукових дослідженнях;
- фальсифікація – свідома зміна чи модифікація вже наявних даних, що стосуються освітнього процесу чи наукових досліджень;
- списування – виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання, зокрема під час оцінювання результатів навчання;
- обман – надання завідомо неправдивої інформації що до власної освітньої (наукової, творчої) діяльності чи організації освітнього процесу.

- **щодо відвідування занять:**

Відвідування аудиторних занять є обов'язковим, пропущені заняття підлягають відпрацюванню. Процедура відпрацювання залежить від причин пропуску – поважна чи неповажна. Підтвердженням поважної причини служить: довідка видана лікарем; якщо здобувач не пред'являє даних документів, то причина пропуску вважається неповажною. Для відпрацювання лекції здобувач зобов'язаний представити лектору:

- якщо лекція пропущена з поважної причини – конспект лекції, написаний на підставі плану пропущеного лекційного заняття;
- якщо лекція пропущена з неповажної причини – конспект лекції з обов'язковим опитуванням.

Відпрацювання пропущених лабораторних занять:

- з поважної причини заняття мають бути відпрацьовані упродовж 1 місяця в індивідуальному порядку з наданням відповідної довідки.
- з неповажної причини повинні бути відпрацьовані впродовж 2 тижнів.

Відпрацювання відбуваються на кафедрі згідно графіку шляхом усного опитування із пропущеної теми. При вивченні навчальної дисципліни "Патологічна фізіологія» передбачено використання дистанційних технологій.

- **щодо зарахування результатів неформальної/інформальної освіти;**

Визнання результатів навчання, здобутих у неформальній та інформальній освіті здобувачами вищої освіти Полтавського державного аграрного університету проводиться згідно Положення https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/5555/polozhennyaproneformalnuosvitu.pdf

- **щодо оскарження результатів оцінювання:**

Порядок оскарження результатів оцінювання проводиться згідно Положення про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти в Полтавському державному аграрному університеті https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/5555/polozhennyaproocinyuvannya2023.pdf

14. Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Атаман О. В. Патологічна фізіологія в запитаннях і відповідях. Навчальний посібник. Видання 4-е, стереотипне. Вінниця: «Нова книга», 2010. 512 с.
2. Ковальчук І. А., Колотницький В. А., Слепокура О. І. Збірник патофізіологічних термінів для студентів (видання друге доповнене): навч.-метод. посіб. Львів: ЛНУВМБ імені С.З. Ґжицького, 2021. 48 с.
3. Ковальчук І. А., Колотницький В. А., Слепокура О. І. Загальна ветеринарна патологічна фізіологія тварин (видання друге доповнене): навч.-метод. посіб. Львів: ЛНУВМБ імені С.З. Ґжицького, 2021. 67 с.
4. Ковальчук І. А., Колотницький В. А., Слепокура О. І. Тестові завдання з ветеринарної патофізіології тварин для самоконтролю студентів: навч.-метод. посіб. Львів: ЛНУВМБ імені С.З. Ґжицького, 2021. 74 с.
5. Ковальчук І. І., Колотницький В. А., Слепокура О. І. Загальна і спеціальна патологічна фізіологія. Навчально-методичний посібник. Львів, 2022. 157 с.
6. Мазуркевич А. Й., Савчук Т. Л., Данілов В. Б., Бокотько Р. Р., Харкевич Ю. О. Робочий зошит для лабораторних робіт з дисципліни «Патофізіологія тварин» Частина І. К., 2021. 50 с.
7. Мазуркевич А. Й., Савчук Т. Л., Данілов В. Б., Бокотько Р. Р., Малюк М. О. Харкевич Ю. О. Робочий зошит для лабораторних робіт з дисципліни «Патофізіологія тварин» Частина ІІ. К., 2021. 50 с.
8. Мазуркевич А.Й., Савчук Т.Л., Малюк М.О., Харкевич Ю.О., Бокотько Р.Р. Термінологічний словник з патофізіології тварин. Навчальний посібник. Київ. НУБіП України. 2023. 154 с.
9. Малюк М. О., Мазуркевич А. Й., Харкевич Ю. О., Климчук В. В., Бокотько Р. Р., Савчук Т. Л., Тарнавський Д. В., Єгоров О. В., Горкава І. М., Коваленко Д. О. Протокол відбору крові у тварин донорів (кріль, кіт, собака, свиня, кінь) К. 2022. 13с.
10. Навчальний посібник для практичних робіт з патологічної фізіології тварин для студентів факультету ветеринарної медицини / О. А. Порошинська, С. С. Шмаюн, В. І. Козій, М. П. Ніщеменко, Л. С. Стовбецька, А. А. Ємельяненко. Біла Церква, 2019. 119 с.
11. Патологічна фізіологія тварин (навчальний посібник для практичних робіт) / О. А. Порошинська, С. С. Шмаюн, В. І. Козій та ін. Біла Церква, 2020. 108 с.
12. Стояновський В. Г., Колотницький В. А. Загальна і спеціальна патологічна фізіологія. Навчально-методичний посібник. Львів, 2018. 90 с.
13. Стояновський В. Г., Колотницький В. А. Збірник патофізіологічних термінів для студентів ФВМ. Навчально-методичний посібник. Львів, 2018. 43 с.
14. Стояновський В. Г., Колотницький В. А. Загальна ветеринарна патологічна фізіологія тварин. Навчально-методичний посібник. Львів, 2018. 59 с.

Допоміжні

1. Гломерулонефрит у домашніх котів. Монографія. Н. І. Дмитренко. Полтава: ТОВ НВП «Укрпромторгсервіс», 2017.
2. Лихоманка: Методичні вказівки з патологічної фізіології тварин для студентів факультету ветеринарної медицини. В. І. Козій, М. П. Ніщеменко, С. С. Шмаюн, О. А. Порошинська, Л. С. Стовбецька, А. А. Ємельяненко. Біла Церква, 2019.
3. Кулинич С.М., Омельченко Г.О., Авраменко Н. О., Зезекало М. А, Мостовий С. О. Аналіз хірургічної патології в умовах кінного клубу «Верхова їзда в Полтаві» /Вісник Полтавської державної аграрної академії. № 1. 2020. С. 42-48.
4. Кулинич С. М., Крамаренко В. В., Зезекало М. А., Омельченко Г. О., Авраменко Н. О. Ефективність проведення ортопедичної розчистки копит у коней. Вісник ПДАА. 2022. № 2. С. 223–231.
5. Омельченко Г. О., Авраменко Н. О., Волосовець В. Ю., Волосовець Н. Ю., Гоголь О. М. Окремі аспекти діагностики і лікування у собак алопеції Х. Вісник ПДАА. 2021. № 4. С. 201–206.
6. HANNA O. OMELCHENKO, NATALIA O. AVRAMENKO, SIERGIEJ M. KULYNYCH, ANATOLIJ A. POLISHCHUK, MAKSYM O. PETRENKO, PAWEŁ S. SYSA, GRZEGORZ J. WOŹNIAKOWSKI. Rabies virus spread in central and north-eastern regions of Ukraine. Med. Weter. 78 (1), 36-43, 2022.
7. Hanna Omelchenko, Natalia Avramenko, Serhii Kulynych, Maksym Petrenko, Vladyslav Volosovets, Natalia Volosovets, Grzegorz Woźniakowski. Some aspects of the diagnosis and treatment of eosinophilic granuloma in cats. J Vet Res 67, 000-000, 2023 https://doi.org/10.2478/jvetres-2023-0060
8. Kruchynenko, O., Petrenko, M., Omelchenko, H., Avramenko, N., & Natiahla, I. (2024). Spread of animal rabies in Poltava, Kirovohrad and Sumy regions. *Scientific Progress & Innovations*, *27*(4), 126–131. https://doi.org/10.31210/spi2024.27.04.21
9. Omelchenko, H.; Avramenko, N.O.; Petrenko, M.O.; Wojciechowski, J.; Pejsak, Z.; Woźniakowski, G. Ten Years of African Swine Fever in Ukraine: An Endemic Form of the Disease in the Wild Boar Population as a Threat to Domestic Pig Production. Pathogens 2022, 11, 1459. https://doi.org/10.3390/pathogens11121459.
10. Viktoriya K. Zezekalo. Serhii M. Kulynych, Anatoliy A. Polishchuk, Mokhamed S. Kone, Natalia O.Avramenko, YuliiaV. Vakulenko, Nataliia V. Chyzhanska. Prevalence of Chlamidia-relatedorganisms with zoonotic potential in farms of the Poltava region /Wiadomosci Lekarskie. Volume XXIII, ISSUE 6, JUNE 2020. - P. 1169-1173.